

Otkup vojnog roka

Oktobar 2004.
Đorđe Dozet, advokat

Ključne reči: vojska, reforma, vojnik, regrut, vojni rok, mladi, srbija, crna gora
Citiranje: Dozet, Đ. 2004. *Otkup vojnog roka*. [e-book] Beograd: Centar za civilno-vojne odnose.

Aktuelnost teme kakva je otkup vojnog roka navodi na razmišljanje svakog ko je makar jedan dan nosio uniformu; pa i samog sebe uhvatim u raskoraku između usađene svesti o vojsci kao manje obavezi, a više pravu i časti, i realnosti da je to jedna teška obaveza za većinu mladih ljudi. Ali, da bi se o ideji da se uvede mogućnost otkupa vojnog roka, u zemlji kakva je naša, ozbiljno raspravljalo, u praktičnom smislu nužno je postojanje nekoliko preduslova:

1. Moramo znati koje smo države građani – danas, sutra i za deset godina.
2. Moramo znati koja nam je strategija odbrane.
3. Moramo znati koji je broj vojnika neophodan za sprovođenje strategije odbrane.

Kako su odgovori na ova pitanja daleko svetlosnu godinu, ostaje dovoljno vremena da nagomilana pitanja odnosa pojedinca – vojnog obveznika i države budu rešena na obostrano zadovoljavajući način, a otkup vojnog roka je samo jedan od modusa rešavanja tih odnosa.

Naime, jasno je da sadašnja situacija ne odgovara ni pojedincu, ni državi, jer je prošlo vreme "patriotskog" javljanja na odsluženje vojnog roka, pa je odziv regruta npr. u Crnoj Gori 12%, a u Srbiji nešto više, što za sobom povlači reakciju države krivičnim progonom, te posledično još veći otpor pojedinca toj zakonskoj obavezi.

Ideja otkupa vojnog roka nije izvorno naša, ali zbog manjka primera u svetu, nismo u mogućnosti koristiti tuđa iskustva. Takvo rešenje čak i postoji u nekom obliku na Kubi, te u Turskoj, ali samo za vojne obveznike koji žive u inostranstvu duže od tri godine, dok u našem okruženju, među zemljama u tranziciji – Sloveniji, Hrvatskoj, Rumuniji..., takvih ideja je bilo i ima ih, ali dalje od ideje se nije išlo.

Takođe, nije mi poznato ko je, u ovom vremenu, samu ideju pokrenuo – da li, kako se iznosi, udruženja naših građana u inostranstvu, ministar za dijasporu ili neko treći, što i nije tako nebitan podatak, jer je čudno da je ideja odmah naišla na odobravanje inače tvrdokornog vojnog vrha, koji čak, navodno, želi da se pravo otkupa ne ograničava mestom boravka vojnog obveznika, kako predlaže dijaspora, već da bude opšte pravo bez ograničenja.

Jasno je da je već davno prošlo vreme do kad se moralo rešiti pitanje regulisanja obaveze služenja vojnog roka naših državljana koji trajno žive u inostranstvu, jer je nakaradna praksa da dozvolu boravka u stranoj zemlji, čak i za one koji su rođeni u inostranstvu, u smislu odredbe čl. 321 i 322 Zakona o VJ daje Generalštab. Ovu dozvolu je, u principu, bilo nemoguće dobiti, pa se na optuženičkoj klupi našao veliki broj vojnih obveznika, koji nisu regulisali obavezu služenja vojnog roka, a svaka kazna tera čoveka da se odrekne matice i dobije strano državljanstvo. Ova lica, dolaskom u zemlju i odlaskom na odsluženje vojnog roka, dovode u pitanje egzistenciju u stranoj zemlji, u koju su, većina, upravo zbog egzistencije, i otišli.

Ali, isto tako, ne treba razmišljati samo o licima koja žive u inostranstvu, već i u "matici", jer u situaciji kad stavljamo pojedinca u centar stvari, a ne Državu, svako može imati svoje razloge da se opredeli za regulisanje vojne obaveze "na drugi način".

Ono oko čega, nadam se, nema spora, jest da je budućnost profesionalizacija vojske kao vid konačnog odustanka od načela "naoružanog naroda". Očito je da se nalazimo u "prelaznom periodu" kad Država nema novca za profesionalnu vojsku, a "narod" nema volju za učešće u odbrani na sada propisani način.

Otkup, u svojoj suštini, predstavlja mogućnost da se obaveza služenja vojnog roka zameni obavezom finansiranja odbrane – plaćanjem određene sume novca.

Naravno da je i ova ideja, kao i svaka druga, neotporna na kritiku jednakosti i ljudskih prava, privilegovanja bogatih na štetu siromašnih, ali vojni rok i otkup vojnog roka je tek kap u moru nejednakosti među ljudima, na koje je naš narod već oguglao, pa je, po mom mišljenju mnogo ozbiljnija sledeća dilema:

1. Ako je vojna obaveza NUŽNOST u smislu fizičkog prisustva određenog broja lica pod oružjem, spremnih da u svakom trenutku odgovore izazovu opasnosti po zemlju, kako je moguće fizičko prisustvo nadomestiti novcem?
2. Ako ne postoji nužnost fizičkog prisustva, šta je to šta vojni obveznik otkupljuje?

Mislim da je ideja primamljiva državnom i vojnom vrhu, jer nisu u stanju da na drugi način namaknu sredstva za odbranu i druge funkcije države, pa prihvataju spremnost vojnih obveznika da novcem nadoknade svoje prisustvo. Država je svesna da je u prednosti nad pojedincem – zna, do u tančine, koja je praktična svrha vojske u sadašnjem vojno-političkom trenutku, kao i to da pojedinac više nema značaj kakav mu je pridavan u prošlosti.

Osim toga, eventualna podrška profesionalnih pripadnika vojske zavisice od načina trošenja sredstava prikupljenih otkupom vojnog roka. Ako se sredstva budu trošila na sveukupne potrebe vojske – plate, rešenje stambenih problema i druge vidove poboljšanja standarda vojske, podrška će biti široka. Ali, ako utroškom bude upravljalo neko telo izvan vojske, a novac bude odlazio i na druge funkcije države, takva podrška će izostati, uz moralisanje o nejednakosti pred zakonskim obavezama i privilegovanju bogatih na račun siromašnih.

Pri takvoj realnosti, uz postojanje ovakve ideje, koja je još jako daleko od realizacije, ako o njoj raspravljaju i odlučuju odgovorni i dovoljno stručni ljudi i ako to odgovara strategiji odbrane, moguće je i sledeće rešenje: primenu tog instituta uvesti KAO PRAVILO A NE KAO IZUZETAK. Naime, uvođenje profesionalne vojske za koju u ovom trenutku nedostaju sredstva u budžetu finansirali bi regruti, jer bi im to bila zakonska obaveza (naravno da je pitanje sume i načina plaćanja podložno raspravi i zavisno o socijalno-ekonomskoj snazi pojedinca), a oni koji nisu u stanju ili ne žele da učešćem u finansiranju vojske regulišu vojnu obavezu, pojedinačnim zahtevima bi ulazili u profesionalni sastav i za to bili plaćeni.

Računica je prosta – ako je godišnji kontingent regruta oko 32.000 i ako je cena otkupa prosečno 1.000 evra, godišnje bi se ostvarila suma od 32.000.000 evra, što predstavlja više od 16.000 sadašnjih prosečnih godišnjih plata vojnika po ugovoru u Vojsci SCG. Osim što se omogućuje sigurno finansiranje 16.000 radnih mesta, ostavlja se mogućnost da ostatak mlade populacije svoje potencijale ostvaruje na drugim poljima i na taj način doprinosi razvoju društva.

Na kraju smatram da je nivo razrade ove ideje identičan ozbiljnosti sa kojom predlagači ovog rešenja ulaze u javnu raspravu, jer svaka promena osnovne ideje na kojoj počiva sadašnje stanje ljuđa pozicije pojedinaca čiji je stav na kraju odlučujući i kojih nas samo priroda može osloboditi.

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Gundulićev venac 48, 11000 Beograd

Tel: 011 | 3287 226; 011 | 3287 334

Email: office@ccmr-bg.org

www.ccmr-bg.org | www.bezbednost.org